

Politisk analyse

Revidert av Landsmøtet 2017

**Latin-Amerikagruppene
i Norge (LAG)**

Politisk Analyse 2017

Innhold

Den kontinentale situasjonen	3
Latin-Amerika og geopolitikken	4
De progressive bevegelsene i Latin-Amerika	4
Trumps valgseier	5
Medias rolle og det postfaktuelle («post truth») samfunnet.....	6
Fredsavtalen i Colombia	6
Religion og den katolske kirke	7
Kampen mot patriarkatet.....	7

I 2016 har vi vært vitne til en radikal endring i den politiske maktbalansen i Latin-Amerika og i Karibia. Høyresiden har mange steder tatt tilbake makten, og prøver nå å reversere de positive fremskrittene som de progressive regjeringene har fått til de siste to tiårene. Derfor er det nå helt nødvendig at vi uttrykker vår solidaritet og internasjonalisme med land og prosesser som representerer alternativer til det imperialistiske og kapitalistiske politiske prosjektet som elitene i Latin-Amerika står for. De progressive prosessene har også vist seg å være ufullstendig og i noen tilfeller meget selvmotsigende. Vi må kunne diskutere og kritisere den politiske virkeligheten i landene det gjelder, samtidig som vi bidrar med ideer til prosessen fremover og er bevisste på hvilken rolle land Venezuela, Cuba, Bolivia, Ecuador og El Salvador spiller og har spilt i den geopolitiske utviklingen i regionen.

Den kontinentale situasjonen

Den høyrekonservative nyliberalismen har fått forsterket fotfeste i Latin-Amerika. Dette har alvorlige konsekvenser for vanlige folks, urfolks og kvinners menneskerettigheter, samt arbeidslivrettigheter og for folk med ulik seksuell orientering og kjønnsidentitet, så vel som miljøet.

De fire viktigste økonomiene på kontinentet – Brasil, Mexico, Colombia og Argentina – ledes nå av konservative politiske prosjekter ledet av de høyreorienterte elitene. Disse regimene er ikke opptatt av interessene verken til folk flest i eget land eller solidaritet mellom latinamerikanske og karibiske land. De har heller ikke en agenda der de ønsker å konsolidere en uavhengig posisjon i forhold til USA eller i forhandlinger med andre handelsblokker i verden.

En konsekvens av dette er den nye utviklingen i Mercosur. Venezuela har blitt suspendert fra alliansen og Argentina ønsker å inneha det neste formannskapet. Den argentinske presidentens deltakelse i Stillehavsalliansen (Alianza para el Pacifico) gjør at man enkelt kan forutsi et Mercosur som vil føre en politikk i tråd med USAs utenrikspolitiske interesser.

ALBA-samarbeidet er svekket på grunn av den økonomiske krisen i Venezuela og mangel på rotfesting av prosjektet hos medlemmene. Dette øker innflytelsen til Stillehavsalliansen og Mercosur overfor prosesser som forhandlingene om TTIP, TPP og TISA. Argentina er tilbake til Verdens økonomiske forum i Davos etter et fravær på 12 år. At landet er valgt som vertskap for den neste generalforsamlingen i Verdens handelsorganisasjon (WTO) bør forstås innenfor denne konteksten.

I løpet av det siste tiåret har vi sett flere direkte angrep på demokratiske strukturer og regjeringer, blant annet avsettelsen av folkevalgte presidenter i Honduras (2009), Paraguay (2012) og Brasil (2016). Med unntak av kuppet i Honduras er den nye tendensen såkalte «myke» kupp, der man bruker **demokratiets juridiske** virkemidler for å få avsatt presidenter eller velte regjeringer. I flere land ser man også hvordan sittende regjering og eliten bruker eksisterende strukturer innenfor formelle demokratiske rettstater for å gjøre den stadig mer autoritær og undertrykkende.

Selv om det er stor usikkerhet om tallene, antas det å være 36 amerikanske militærbaser i Latin-Amerika og Karibia. Peru har flest med sine ni. Det tallet kan endre seg raskt. For eksempel er den argentinske regjeringen for tiden i forhandlinger om installasjon av to nye baser, en nær Antarktis og en ved grensen mot Brasil og Paraguay. Som motvekt til denne utviklingen har den

ecuadorianske regjeringen oppløst den amerikanske basen i Manta, og er dermed fri for USAs direkte militære tilstedeværelse.

Latin-Amerika og geopolitikken

Latin-Amerika og Karibia trenger samarbeidspartnere i andre deler av verden og må bygge allianser og strategier med andre regioner for å overvinne kolonialismen og imperialismens sterke krefter. Alliansen med Kina og BRICS var et felles tiltak på det utenrikspolitiske området drevet frem av progressive regjeringer i Latin-Amerika. Det er fortsatt mange ubesvarte spørsmål: Videreførte denne alliansen en kolonial logikk? Er det mulig å bygge andre og bedre allianser, og i så fall med hvem? Er det geopolitisk gjennomførbart? Hvordan kan dette gjøres i praksis? Land som har opplevd forsøk med progressive prosesser, selv med sine tusen motsetninger, må selv svare på dette behovet. I løpet av 2017 venter mange geopolitiske utfordringer og vi må følge med på denne debatten og støtte de viktigste aktørene og bevegelsene som arbeider med disse problemstillingene.

I mange tilfeller kan man i det makroøkonomiske forholdet med Kina peke på flere kjente problemer fra forholdet med USA og/eller Storbritannia i det 19. og 20. århundret. Det viktigste problemet er styrking av gruveindustrien og industrilandbruket, som har bidratt til fortsatt avhengighet til andre økonomier og i tillegg er svært ødeleggende for miljøet. Men det er også rimelige å påpeke at det de siste to tiårene har foregått viktige prosesser med re-industrialisering i Argentina og Brasil, og næringsutvikling og infrastrukturbygging i land som Bolivia, Venezuela og Ecuador. Kritikken av disse prosessene er særlig at industrien er svært avhengig av råvareproduksjon, og at utvikling av infrastruktur mest har skjedd i områder som allerede er bedre stilt enn andre. Denne kritikken er svært treffsikker, men det er også rettferdig å påpeke at industrialiseringsprosessen og utvikling av infrastruktur har hjulpet med å generere tusenvis av faglærte jobber, har tilført verdi til innenlandsk produksjon og utvikling av vitenskapelige og teknologiske fagmiljøer. Det handler ikke kun om å prioritere en side av situasjonen, men om å være kreativ og skape insentiver i den politiske debatten som også inkluderer økonomisk politikk og teknologi- og vitenskapssektoren. Målet må være å oppnå sosial rettferdighet og lykke i hele regionen.

De progressive bevegelsene i Latin-Amerika

Det finnes flere forskjeller mellom såkalte «progressive» regjeringer, blant annet i relasjonene med de sosiale og folkelige organisasjonene: i hvilken grad regjeringene ønsket støtte fra sivilsamfunnet for å mobilisere og organisere seg for å vinne de ulike politiske kampene, og i hvilken grad regjeringene har ønsket grunnlovsendringer.

Noen fellestrekk som har vært resultatet av den progressive bevegelsen er redusert fattigdom, økonomisk vekst, mindre arbeidsledighet og økte offentlige utgifter. Bolivia og Ecuador ble igjen til flernasjonale stater, med utstrakt autonomi til ulike grupper og nasjoner. Vi har også sett en utvidelse av arbeiderrettigheter (f.eks. redusert normalarbeidsdag i Venezuela), naturens rettigheter er innlemmet i lovverket som i Ecuador, det er dannet nye styringsnivåer slik som den kommunale staten (Venezuela); og inkludering av former for direkte deltakelse i det demokratiske systemet (for eksempel tilbakekallingsvalg). På den andre siden er det nødvendig å være oppmerksom på det som er nødvendig å endre, for å finne bedre alternativer.

For å nå et fritt og uavhengig kontinent hvor folk kan leve et anstendig liv med respekt for menneskerettigheter, herunder urfolks, kvinners og LHBTI-rettigheter, og en bærekraftig forvaltning av naturressurser, må man bli mindre avhengig av råvareproduksjon og industrijordbruk på bekostning av matsuverenitet for den interne befolkningen. Dette er på ingen måte en lett oppgave og den utfordrer både internasjonale og nasjonale økonomiske interesser. Det pågår en krevende diskusjon om dette i hele Latin-Amerika, og det er nødvendig at konturene av utviklingsmodellen som trengs blir til blant de eksisterende lokale folkelige bevegelsene. Dette kan vi i LAG også bidra med, gjennom egne ideer og ved å støtte opp om og formidle løsninger som finnes på grasrotnivå.

Det er viktig å reversere den svekkelsen av sosiale bevegelser på bekostning av staten som har foregått mange steder på kontinentet. Latin-Amerika trenger organisering og folkelig mobilisering for å gjennomføre og forsterke ombyggingen av sine samfunn. Når folkelig mobilisering er underlagt staten, mister den politiske prosessen politisk kreativitet og det nødvendige kritiske blikket for å holde progressive regjeringer ansvarlige for de politiske prosjektene de jobber for.

I tillegg blir muligheten til å beholde makten begrenset hvis man mister kontakten med grasrota. Dette kan vi observere i land som Bolivia, Argentina og Brasil. Venezuela er annerledes fordi andre problemer, enn mangel på mobilisering, grasrotorganisering og politisk bevissthet, forklarer hvordan situasjonen for det bolivarianske prosjektet er etter tre år med økonomisk krig ledet av USA, og nå med Argentina og Brasil som allierte.

Den globale politiske og økonomiske eliten har alltid vært interessert i Latin-Amerikas ressurser. Mot ressursranet og utnyttelsen av naturressursene står lokalsamfunn, urfolk og småbønder over hele regionen, og de representerer et viktig eksempel både på motstandskamp, så vel som alternative organiseringsformer og forståelser av utvikling.

Disse og andre sosiale og folkelige bevegelser er under enormt press fra de konservative høyre-regjeringene og økonomiske elitene i regionen. Det pågår omfattende kriminalisering av politisk aktivisme og sosial protest, slik vi blant annet ser i Honduras, Guatemala og Chile, og Latin-Amerika er den regionen i verden der flest personer blir drept for å forsvare jorda, naturressursene og miljøet. Kvinnelige aktivister er også utsatt for seksuelle overgrep.

Trumps valgseier

Valgseieren til Donald Trump åpner mange spørsmål om USAs fremtidige utenrikspolitikk overfor Latin-Amerika og Karibia, som det blir viktig å følge årvåkent med på. Det er stor usikkerhet knyttet til måten Trumps administrasjon vil gå videre med reetablering av diplomatiske forbindelser med Cuba, forholdet til Mexico med byggingen av muren, og med det hele skjebnen til NAFTA-samarbeidet. I tillegg er det skapt stor usikkerhet om hva posisjonen til Trump blir knyttet til de pågående forhandlingene om frihandelsavtaler som TTP, TTIP og TISA-avtalene. Trump har signalisert at disse ikke er i USAs interesse. Etter at Trump brøt med TPP forhandlingene har også flere latinamerikanske land trukket seg. Dette vil kunne åpne for forhandlinger av nye bilaterale avtaler. Trumps negative holdning til frihandelsavtaler kan også ha en positiv effekt på Latin-Amerika.

Gjeninnføringen av «the global gag rule» (USA slutter å gi bistand/støtte til organisasjoner som informerer om og støtter selvbestemt abort) vil også kunne få fatale konsekvenser for organisasjoner i Latin-Amerika som jobber for retten til trygge og lovlige aborter.

Utviklingen av USAs forhold til Kina og Russland vil også kunne påvirke forholdet til Latin-Amerika, da disse er strategiske allierte til flere av de progressive landene i regionen.

Medias rolle og det postfaktuelle («post truth») samfunnet

Postfaktuelle strømninger styrkes i det globale informasjonssamfunnet. Kunnskapsbasert informasjon må stadig vike for emosjonelle uttrykk, personlig overbevisning og alternative sannheter. Mange av den konservative høyresidens og elitens politiske diskurser blir bygget opp gjennom media.

Det er bekymringsfullt at de store mediekonsernene, som i flere tiår har formidlet ideologisk og manipulert informasjon, nå prøver å framstå som voktere mot «postfakta» opinionsmanipulasjon.

Latin-Amerika er preget av en enorm eierskapskonsentrasjon av massemediene på et fåtall private hender. Dette forsterker den sosiale ulikheten og politiske ekskluderingen, opprettholdelsen av stereotypier og stigmatisering av kvinner, samt at det ødelegger for rettsapparatets uavhengighet, og brukes til å demonisere ethvert uttrykk for opposisjon.

Det å jobbe med uavhengige medier og kritisk journalistikk er også et risikabelt yrke i regionen. På tross av dette ser man en stadig økning i nye alternative eller lokale/grasrot-medier, noe som gir økt tilgang på uavhengig informasjon for folk flest. Fravær av internasjonal mediedekning i Latin-Amerika svekker det internasjonale solidaritetsarbeidet, og øker dermed utryggheten for lokale aktivister og journalister.

Fredsavtale i Colombia – hva nå?

Det er mange spørsmål som følger undertegningen av fredsavtalen mellom FARC og den colombianske regjeringen i 2016. Blant annet, hvordan kan vi bidra til en effektiv gjennomføring av punktene i avtalen, og har den colombianske politiske og sosiale bevegelsen en strategi for å følge opp hvordan dette gjøres? Særlig relevante tema er FARCes deltakelse i det nasjonale politiske liv, spørsmålet om landrettigheter og colombianske bønder, urfolk og afro-etterkommere, og dialogen mellom regjeringen og ELM i Quito.

Det er avgjørende at de paramilitære også avvæpnes. Disse har stor militær og politisk makt, og vi frykter at paramilitære grupper bevisst utnytter fredsavtalen til å angripe aktivister og grasrotorganisasjoner.

Paraplyorganisasjonene Congreso de los Pueblos og Marcha Patriótica vil kunne styrke fredsprosessen.

På grunn av Norges delte rolle i Colombia – både som tilrettelegger for fredsprosessen, og partner i frihandelsavtalen som nylig ble inngått- er vi skeptiske til hvorvidt disse interessene

holdes separat. Om det skulle vise seg at Norge kan profitere økonomisk på fredsavtalen, er vi negative til dette.

FN må overvåke prosessen framover, og slå ned på eventuelle brudd og overgrep. Parallelt med signeringen av den nevnte fredsavtalen og mottakelsen av Nobels fredspris har president Santos også forpliktet seg til et nærere samarbeid med NATO. Dette vedtaket bryter med regionale avtaler som UNASUR og Celac som har erklært Latin-Amerika og Karibia som en «fredssone».

Parallelt med en nedgang i antall drap grunnet krigshandlinger ser man en dramatisk økning i drap på aktivister. Bare i Cauca-regionen er det registrert mer enn 30 drepte aktivister i fjor.

Colombia er strategisk viktig pga. sin nærhet til Venezuela og Panamakanalen, og er det eneste landet i Sør-Amerika som har kystlinje både mot Stillehavet og Atlanterhavet. I tillegg er det et av de latinamerikanske landene med flest amerikanske militærbaser.

Religion og den katolske kirke

I mange av landene i regionen utgjør de katolske og evangeliske strukturene en integrert del av makteliten. De fremmer en kjønnskonservativ moralpolitikk bygget på ideene rundt familien, noe som direkte angriper kvinners rett til selvbestemmelse over egen kropp og eget liv. Latin-Amerika er den regionen i verden med flest katolikker. Den nye paven fremholder mer progressive ideer om fattigdom og sosial utjevning sammenlignet med sine forgjengere. Han har invitert sosiale og folkelige bevegelser til et årlig møte for å diskutere nødvendige politiske og sosiale endringer for å bygge mer rettferdige samfunn. Mange organisasjoner og representanter fra regionale plattformer har vært tilstede på disse møtene. Samtidig viderefører paven Vatikanets gjeldende anti-feministiske og kjønnskonservative linje. Det er imidlertid verdt å påpeke at også evangeliske kirkesamfunn er på fremmarsj i mange land i regionene, at de ofte spiller på lag med den politiske og økonomiske eliten, og i mange tilfeller har like mye, eller mer makt enn den katolske kirke.

Kampen mot patriarkatet

En av de gode nyhetene i 2016 var en økt kraft i den feministiske kampen over hele kontinentet. Følgende krav er stilt fra kvinnebevegelser i Latin-Amerika:

- 1) Offentlig politikktutforming for å motvirke de grusomme konsekvensene av patriarkatet, slik som drap på kvinner (femicidios), menneskehandel og barneprostitusjon
- 2) Et system som sikrer gratis, lovlige og trygge aborter.
- 3) Offentlig og universelle utdanningssystemer som angriper den patriarkalske kulturen ved roten og hindrer stigmatisering på bakgrunn av kjønn.
- 4) Skille mellom kirke og stat

En av de viktigste hendelsene i denne kampen var den nasjonale kvinnestreiken «Ni una menos» (ingen flere) som startet i Argentina etter at en kvinne ble drept som følge av mannssjåvinistisk vold. Streiken bredte seg til flere andre land i regionen, og videre til andre kontinenter.

Kvinnekampen på kontinentet foregår i en bredere forståelse av ulike områder i politikken, der man tolker patriarkatet som et uttrykk for kolonialismen og den kapitalistiske utbyttingen. Det er mange sosiale og politiske krefter i Latin-Amerika som ikke ser på feminisme som et eget konsept, men integrert i et politisk prosjekt som kjemper for politisk innflytelse og nasjonale hegemonier. Dette punktet er veldig oppmuntrende når man analyserer politiske krefter i Latin-Amerika.

